

Temanotat

Tunisia: Forhold for barn

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Justis- og beredskapsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver.

Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

Opplysningene som blir lagt fram i rapportene og temanotatene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos rapporter og temanotater er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som rapportene omhandler.

© Landinfo 2013

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgata 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

Fax: 23 30 90 00

E-post: landinfo@landinfo.no

www.landinfo.no

Temanotat **Tunisia: Forhold for barn**

SUMMARY

This paper deals with some important aspects of living conditions for children in Tunisia, such as economic conditions, education, security and conflict after the uprising in 2011. It also deals with potentially harmful practices affecting children, such as child labour, early marriage and violence. Conditions for three vulnerable groups of children (children without parental care, children born out of wedlock and children in conflict with the law) are also discussed. The paper suggests that although the legal framework meets international standards, the Tunisian government sometimes lack economic resources to implement it.

SAMMENDRAG

Dette notatet tar for seg noen viktige områder med betydning for barns oppvekstvilkår, slik som økonomiske forhold, skolegang, barnearbeid, sikkerhet og konfliktnivå etter folkeopprøret i 2011. Det omhandler også forhold som barnearbeid, barneekteskap og bruk av vold mot barn. Forhold for tre sårbare grupper av barn (barn uten omsorgspersoner, barn født utenfor ekteskap og barn i konflikt med loven) blir også gjennomgått. Notatet viser at selv om det juridiske rammeverket som regulerer barns rettigheter holder internasjonal standard, er ressursene ofte for knappe til at lovverket følges i praksis.

INNHold

1. Innledning	5
2. Befolkningsstruktur	5
3. Juridisk rammeverk	5
4. Materielle oppvekstvilkår	6
4.1 Økonomisk nedgang etter folkeopprøret	7
4.2 (Stor)familiens ansvar for barn.....	7
5. Sikkerhet og konfliktnivå	8
6. Barnehage og barnepass	9
7. Skolegang	10
8. Barnearbeid	10
9. Barn uten omsorgspersoner	11
9.1 Barnehjem (Institut national de la protection de l'enfance, INPE).....	12
9.2 Ungdomshjem (Centres intégrés de la jeunesse et de l'enfance).....	12
9.3 Dagsentre (Complexe pour enfants)	13
10. Barn født utenfor ekteskap	13
11. Barneekteskap	14
12. Kjønnsllestelse (FGM)	15
13. Barn i konflikt med loven	15
14. Vold mot barn	18
15. Referanser	19
16. Vedlegg: kart	22

1. INNLEDNING

Situasjonen for barn er et stort og omfattende tema som det vanskelig kan skrives uttømmende om. Dette temanotatet tar for seg noen av de viktigste områdene med betydning for barns oppvekstvilkår, som materielle forhold og skolegang, samt sikkerhet og konfliktnivå. Temanotatet omhandler også tre sårbare grupper av barn: barn uten omsorgspersoner, barn født utenfor ekteskap og barn som er i konflikt med loven.

Andre viktige områder med betydning for barns oppvekstvilkår er ikke med i dette notatet. Det gjelder blant annet barns tilgang til helsestell, og tilbud til barn med særskilte behov, for eksempel som følge av ulike funksjonsnedsettelse.

Myndighetsalderen i Tunisia ble satt ned fra 20 til 18 år for begge kjønn i 2010 (Loi de l'âge de la majorité civile 2010). Dette temanotatet omhandler derfor personer under 18 år, som omtales som barn.

Landinfo gjennomførte en informasjonsinnhentingsreise til Tunisia i oktober 2012, hvor ulike problemstillinger knyttet til mindreårige ble undersøkt. Landinfo hadde møter med lokale og internasjonale organisasjoner, FN-systemet og tunisiske myndigheter.

2. BEFOLKNINGSSTRUKTUR

Tunisia har en befolkning på rundt ti millioner innbyggere. Sammenlignet med nabolandene har Tunisia en forholdsvis lav befolkningstilvekst, og tunisiske kvinner føder i dag rundt to barn hver i snitt. Den lave befolkningsveksten skyldes blant annet en vellykket familieplanleggingsstrategi og kvinners relative sterke posisjon i landet sammenlignet med andre arabiske land (Landguiden 2013). Dette innebærer at barn under 18 år utgjør en stadig mindre del av befolkningen i Tunisia. Mens de under 14 år utgjorde over 40 % av befolkningen på 1950-tallet, utgjør dette alderssegmentet i dag under 30 % av befolkningen i landet.

Bosettingen er ujevnt fordelt i Tunisia. Det er en sterk befolkningskonsentrasjon i kystområdene i nord og øst, mens innlandsområdene er mer spredt befolket. Rundt 1,1 millioner tunisiere (dvs. rundt 10 % av befolkningen) lever i utlandet, hvorav mer enn halvparten i Frankrike (Boubakri 2011).

3. JURIDISK RAMMEVERK

Tunisia ratifiserte FNs barnekonvensjon i 1991. Barnekonvensjonen har forrang fremfor all nasjonal lov. Fra 1990-tallet vedtok landet en rekke lover som har til

hensikt å sikre og styrke barns rettigheter. Blant disse lovene finner man lov om obligatorisk og gratis skolegang (Loi N° 2002-80 du 23 Juillet 2002 relative à l'orientation à l'éducation et à l'enseignement scolaire), barnevernslov (Loi N° 95-92 du 9 novembre 1995 relative à la publication du code de la protection de l'enfant) og navnelov (Loi N° 2003-51 du 7 Juillet 2003, modifiant et complétant la loi N° 98-75 du 28 octobre 1998 relative à l'attribution aux enfants abandonnés ou de filiation inconnue).

Ifølge UNICEF (møte i Tunis, oktober 2012) er Tunisia et foregangsland i regionen med hensyn til det juridiske rammeverket for barns rettigheter. UNICEFs inntrykk var at lovverket ble tatt på alvor av tunisiske myndigheter, men at tilgjengelige ressurser ikke alltid sto i samsvar med behov, særlig etter folkeopprøret i 2011, hvor antallet fattige familier har økt.

4. MATERIELLE OPPVEKSTVILKÅR

Tunisia har tradisjonelt vært Nord-Afrikas best økonomisk utviklede land, med det høyeste brutto nasjonalprodukt pr. innbygger i regionen etter Libya. Tunisisk økonomi er særlig bygget på landbruk, turisme og industri. Til tross for god økonomisk vekst på 2000-tallet før finanskrisen i 2008 og folkeopprøret i 2011, preges landet likevel av høy arbeidsledighet, særlig blant unge. Arbeidsledigheten skaper sosiale spenninger, særlig i utkantstrøkene (International Crisis Group 2012b). Stor arbeidsledighet og frustrasjon over manglede fremtidsutsikter var én av årsakene til folkeopprøret i 2011¹.

Foreldrenes sosioøkonomiske status vil i stor grad være bestemmende for barns oppvekstvilkår i Tunisia. Selv om sosial utvikling har vært en prioritet for tunisiske myndigheter, finnes det til dels store økonomiske forskjeller mellom ulike grupper i landet. Til tross for at en stadig større andel av befolkningen tilhører middelklassen, lever rundt én fjerdedel av befolkningen under fattigdomsgrensa, satt til under to dollar dagen (Mansar 2011)². Men til tross for at mange familier lever med svært begrensede ressurser, er det ikke sult i Tunisia på samme måte som i enkelte andre land på det afrikanske kontinentet (Oxfam, møte i Tunis oktober 2012). Visse basismatvarer er subsidiert av myndighetene, og det finnes noen begrensede sosiale ordninger for personer og familier i en prekær økonomisk situasjon.

¹ Se for eksempel International Crisis Group (2011) for en fremstilling av hendelsene som ledet opp til folkeopprøret i Tunisia. Når det gjelder tunisiske barns reaksjoner på den arabiske våren generelt og hendelsene i Tunisia spesielt, finnes det så langt Landinfo kjenner til ikke noen studie av dette. Voldsomme lyd- og synsinntrykk av helikoptre, ambulanser, voldsbruk fra ordensmakten mot demonstranter og synet av skadde eller døde personer, enten direkte eller indirekte gjennom media, har sannsynligvis skremt mange barn. Dette reflekteres blant annet gjennom barnetegninger fra området i Sidi Bouzid, arnestedet for den arabiske våren, tegnet etter omveltningene, og som har blitt utstilt som et ledd i bearbeidelsene etter folkeopprøret (Tekiano 2012).

² Tallet er fra våren 2011, i en turbulent periode i Tunisias historie, også økonomisk. Omveltningene i Tunisia og de påfølgende økonomiske nedgangstidene har ført til at flere tunisiere enn tidligere nå befinner seg under fattigdomsgrensa.

Det er store regionale forskjeller i levestandard i Tunisia. De velstående delene av landet er konsentrert rundt kystområdet som strekker seg fra Tunis-området og ned til området rundt byen Gabès. I dette området ligger turiststrukturene og mesteparten av industrien. Områdene i Sentral-Tunisia, i sør og i vest er langt mindre utviklet, og i disse områdene er fattigdom mer utbredt, blant annet som følge av lav sysselsetting. Infrastruktur og offentlige tilbud er mindre utbygd i disse områdene, og barn i denne delen av landet vil derfor i mindre grad nyte godt av offentlige tilbud av god kvalitet enn barn i de mer velstående områdene i nord. Folkeopprøret i 2011 hadde ikke overraskende sitt utspring i denne regionen, hvor arbeidsledighet og følelsen av politisk og økonomisk marginalisering hadde vokst frem over lengre tid og frembrakt betydelige sosiale spenninger, særlig hos de unge (International Crisis Group 2012a og b).

4.1 ØKONOMISK NEDGANG ETTER FOLKEOPPRØRET

Folkeopprøret og det påfølgende regimeskiftet i 2011 har ført til en nedgang i den tunisiske økonomien, blant annet på grunn av nedgang i turistsektoren og utenlandske investeringer. Nedgangen rammer også barn:

[...] 2011 was harder for children than previous years, and the critical economic situation could threaten progress towards some of the MDGs [Millenium Development Goals]. The year saw a rise in unemployment (probably up to 20 % on average by the end of the year, and much higher inland among university graduates, and particularly young women), and limited and perhaps negative economic growth. Children have no doubt been impacted by the economic recession, in spite of the emergency measures implemented by the transitory government to mitigate its impact on unemployed youth, vulnerable families, and poor non-formal workers (UNICEF 2011, s. 5).

4.2 (STOR)FAMILIENS ANSVAR FOR BARN

Myndighetsalderen i Tunisia er 18 år, men foreldre og storfamilie har en tradisjonelt forankret plikt til å sørge for underhold av barn over 18 som ikke er økonomisk selvstendige. Særlig gjelder dette gutter, mens jenter i større grad er forventet å arbeide før de gifter seg. Jenter fra ressursvake familier arbeider ofte som hushjelper eller lignende, og mange familier er avhengig av denne inntekten for å få endene til å møtes. Selv om de fleste tunisiere i dag bor i kjernefamilier, vil de aller fleste tunisiere forholde seg til storfamilien, som utgjør et svært viktig nettverk for den enkelte (Kvinne- og familiedepartementet, møte i Tunis oktober 2012). Til tross for at det finnes visse sosiale ordninger for utsatte grupper i Tunisia, er storfamilien fremdeles den viktigste økonomiske forsikringen en person har.

Tunisisk ungdom bor stadig lenger hjemme hos foreldrene sine før de gifter seg og etablerer egen husholdning. Bakgrunnen for dette er blant annet at gjennomsnittlig giftealder har økt kraftig de siste tiårene, og ligger i dag på rundt 29 år for kvinner og 33 år for menn. Det er knyttet svært store utgifter til ekteskapsinngåelsen (herunder brudepris og selve bryllupsfesten, som kan være svært kostbar) og til bolig og inventar, og menn må derfor vente med å gifte seg til de er økonomisk uavhengige og kan forsørge en familie (Bouhdiba 2007).

Det er ikke vanlig med samboerskap, eller at venner deler leilighet. Det eneste unntaket fra dette er studenter som studerer langt hjemmefra, men de er forventet å tilbringe ferier og andre undervisningsfrie perioder i familiehjemmet. Familiehjemmet oppleves av mange unge tunisiere som en trygg havn som beskytter dem mot utfordringene som de fleste tunisiske unge står overfor, som arbeidsledighet og boligkrise (Bouhdiba 2007).

5. SIKKERHET OG KONFLIKTNIVÅ

Tunisia er et etnisk og religiøst homogent samfunn. De fleste tunisiere regner seg som arabere og muslimer, men det finnes en liten berbisk minoritet sørøst i landet, samt svært små grupper av kristne og jøder. Det finnes ingen etniske konflikter i Tunisia, og heller ikke konflikter mellom ulike religioner.

Det har ikke vært væpnede konflikter i Tunisia de siste tiårene, med unntak av hendelsene under folkeopprøret i 2011, hvor anslagsvis 300 personer ble drept og 700 skadet (AFP 2012). Også mindreårige ble direkte eller indirekte rammet under folkeopprøret, enten som deltagere under demonstrasjonene eller som slektninger til skadde og drepte. Åtte barn mistet livet i hendelsene mellom 17. desember 2010 og 25. januar 2011 (Wikipedia 2013).

Ifølge International Crisis Group (2012a) varierer sikkerhetssituasjonen både geografisk og etter omstendighetene. I de store byene (særlig Tunis) og i urbane områder har myndighetene stort nærvær og god kontroll. I utkantområder, særlig i de sentrale delene av Tunisia og i sørvest, er myndighetenes tilstedeværelse svakere, samtidig som de sosiale spenningene er høye på grunn av stadig økende arbeidsledighet, fattigdom og frustrasjon over at omveltningene ikke har ført til bedre levestandard for befolkningen. Lavere tilstedeværelse av myndighetene gjør kriminalitetskontrollen mindre effektiv i disse områdene, og konflikten utarter derfor oftere. Slik Landinfo forstår International Crisis Group, dreier det seg ikke om en permanent ustabil sikkerhetssituasjon, men heller en skjør situasjon med spenningstopper som utløses av ulike årsaker, som trusler fra (væpnede) salafi-grupper, klankonflikter, bandittkriminalitet og annet.

I områdene med stor sosial spenning er det hyppige demonstrasjoner, som ofte ender med angrep på offentlige bygninger og trefninger mellom demonstranter og politi, ofte med personskader som resultat. Det er heller ikke uvanlig med anholdelser under demonstrasjonene. Det er særlig unge gutter som står i bresjen for slike demonstrasjoner, og man må anta at det også er mindreårige med blant demonstrantene.

Helt siden regimeskiftet har Tunisia vært preget av økende voldstendenser fra ulike salafi-grupper. Under Ben Alis styre (1987-2011), var Tunisia en strengt sekulær stat som la store begrensninger på religionsutøvelse i det offentlige rom, og forbød grupper eller partier som kunne fremme politisk islam, blant annet med hjemmel i terrorlovgivningen av 2003. Da Tunisia holdt sitt første demokratiske valg i oktober 2011, ble det moderate islamistpartiet Ennahda det største partiet, og gikk inn i en samarbeidsregjering med to mindre, sekulære partier. Mens regjeringspartiet

Ennahda har vist seg moderate og respektert de demokratiske spillereglene, har en rekke salafi-grupper, hvorav den viktigste er Ansar Charia, vokst frem etter regimeskiftet. Salafi-gruppene driver frivillige hjelpeorganisasjoner, barnehager, kvinnegrupper, familievernkontorer, leksehjelp, borgervernsgrupper og lignende, og har gjennom slik virksomhet stor innflytelse i visse bydeler og i mindre, rurale områder. Salafistene oppfattes av mange tunisiere som et slags ”moralpoliti”, som legger seg bort i det de oppfatter som uislamsk oppførsel, som for eksempel inntak av alkohol og omgang på tvers av kjønnene. Salafistene har gjennom sitt sosiale arbeid og store synlighet i disse områdene stor innflytelse i lokalsamfunnene, også på barn og ungdom gjennom driften av barnehager, undervisningsgrupper og andre tilbud for denne gruppen.

Mens de fleste salafistene (man anslår at det finnes rundt 50 000 av dem i Tunisia) begrenser seg til å drive sosialt arbeid, har noen mindre grupper også vist evne og vilje til å bruke vold. Mange av disse gruppene er løselig bundet sammen i de såkalte Komiteer for beskyttelse av revolusjonen (Comités de protection de la révolution). Slik vold har ifølge International Crisis Group (2013) like mye sosiale som religiøse eller politiske årsaker, og utføres for det meste av frustrerte unge menn i aldersgruppen 15-35 år, gjerne med en kriminell løpebane, i lokale konflikter. Volden rammer i størst grad salafistene selv; 14 salafister har blitt drept siden regimeskiftet, gjerne i trefninger med ordensmakten. Det finnes imidlertid unntak til denne tendensen, for eksempel drapet på opposisjonspolitiker Chokri Belaïd 6. februar 2013, som man antar at salafistene står bak, og som førte til store demonstrasjoner og regjeringsskifte i Tunisia. Salafi-gruppene rekrutterer gjerne unge gutter i fattige bydeler eller fra mindre steder i innlandet, og mange mindreårige er involvert i salafi-nettverk, for eksempel i forstadsbydelen Douar Hicher i Tunis, hvor salafistene er spesielt sterke og hvor det regelmessig er harde trefninger mellom ulike islamistgrupper og ordensmakten.

Aldersgrensen for innrulling i hæren i Tunisia er 20 år, men man kan melde seg frivillig fra man er 18 år, med tillatelse fra foreldrene (Comité des droits de l'enfant 2008). Det finnes ikke informasjon om at den tunisiske hæren skal ha brukt barnesoldater.

6. BARNEHAGE OG BARNEPASS

Tunisiske kvinner har en høyere arbeidsdeltagelse enn kvinner i andre land i regionen, og trenger derfor tilsyn av barn når de jobber. Det er vanlig at barn er hjemme sammen med mor til de er minst tre år gamle i Tunisia. 44 % av barn mellom 36 og 59 måneder går imidlertid i førskole (MDRP, INS & UNICEF 2012). Rundt 80 % av barnehagene i Tunisia er privat drevet. En barnehageplass koster rundt 40-50 dinarer (TND) i måneden (140-170 NOK), noe som kan være en stor utgift for mange, særlig eneforsørgere. Det finnes derfor mange lokalt baserte, uformelle dagmamma- og barnehageordninger, samt barnehager drevet av ulike

organisasjoner, også religiøse³. Disse er ikke underlagt noen styring av myndighetene, og kvaliteten er derfor svært varierende. På grunn av den høye prisen, benytter et flertall seg av alternative ordninger for barnepass, som for eksempel naboer, andre kvinner i nabolaget, eller at de eldste barna i familien passer de yngste (Kvinne- og familiedepartementet, møte i Tunis oktober 2012).

7. SKOLEGANG

Den tunisiske staten har investert store ressurser i skolen helt siden uavhengigheten i 1956, og antall personer som ikke kan lese og skrive har gått sterkt ned de siste tiårene. Skolegangen er obligatorisk og i prinsippet gratis frem til 16 år. I realiteten medfører skolegangen en rekke utgifter for foreldrene i form av skoleutstyr, transport og så videre, utgifter som kan være tunge å bære for mange familier. Det finnes visse støtteordninger for svært fattige familier for å gjøre dem i stand til å holde barna på skolen (Kvinne- og familiedepartementet, møte i Tunis oktober 2012).

Rundt 98 % av tunisiske barn går i grunnskolen, som består av seks års barneskole og tre års ungdomsskole (Landguiden 2013). Frafall er et problem, særlig blant gutter på ungdomstrinnet. Utdanning av jenter har vært et satsningsområde for tunisiske myndigheter, og i dag er kjønnsforskjellene så godt som visket ut i skolen, i alle fall i grunnopplæringen. Jentene er i dag i flertall på gymnaset (MDRP, INS & UNICEF 2012).

Den store majoriteten av barn går på offentlig skole, men det finnes noen private alternativer. De fleste tunisiere synes å anse den offentlige skolen som såpass god at relativt få benytter seg av private tilbud, en tendens som klart skiller Tunisia fra andre land på kontinentet.

8. BARNEARBEID

Barns adgang til å arbeide er regulert i arbeidsloven. Nedre aldersgrense for arbeid er 16 år, med noen unntak, for eksempel arbeid i familiedrevne foretak. Barn kan også drive lettere jordbruksarbeid fra de er 13 år og lettere industriarbeid fra de er 14, såfremt arbeidet ikke er farlig eller går utover skolearbeidet. For arbeid som er klassifisert som farlig er aldersgrensen 18 år (United States Department of Labor 2012).

Tunisiske myndigheter opplyser at barnearbeid forekommer i Tunisia, men på grunn av manglende statistikk kjenner man ikke til det reelle omfanget av slikt arbeid. MDRP, INS & UNICEF (2012) antyder at 5 % av barn i rurale strøk arbeider, mot

³ Et nettverk av rundt 200 barnehager ved navn Nour al-Bayan skal de siste årene være etablert av salafi-grupper i Tunisia. I disse barnehagene gir ufaglærte kvinner barna religionsundervisning i kjønnsadskilte avdelinger (International Crisis Group 2013, s. 16).

2 % i urbane strøk. Det største omfanget av barnarbeid foregår i landbrukssektoren. Barn som arbeider i landbruket kan eksponeres for kjemikalier, og er i fare for skader på grunn av arbeid med maskiner, tunge løft og monotont arbeid. Tunisiske jenter, også mindreårige, jobber som hushjelper, og er ofte isolert i private hjem hvor de jobber lange skift. Det finnes rapporter om at hushjelper er særlig utsatt for fysiske og seksuelle overgrep. En del tunisiske barn arbeider også med småsalg på gata, hvor de kan utsettes for ulykker og bli eksponert for kriminelle (United States Department of Labor 2012). UNICEF (2011) har inntrykk av at omfanget av barnarbeid har økt etter folkeopprøret i 2011, men det finnes ingen statistikk som kan bekrefte dette.

I 2011 undersøkte Sosialdepartementet 485 saker hvor det var mistanke om barnarbeid, og 24 av disse sakene ble rettslig forfulgt. Det finnes imidlertid ingen tilgjengelig informasjon om utfallet av disse sakene (United States Department of Labor 2012).

Tigging var forbudt i Ben Ali-epoken, og de få barna som prøvde seg på tigging ble umiddelbart jaget vekk av politiet. I dag er ikke politiet like nidkjære, og tiggende barn er i større grad synlige i bybildet enn tidligere. Økningen i tigging skyldes ifølge UNICEF (2011) trolig en kombinasjon av forverrede økonomiske kår etter folkeopprøret, bortfall av velferdsordninger og mindre kontroll på tiggingen fra nåværende myndigheter.

9. BARN UTEN OMSORGSPERSONER

Barnevernet reguleres av barnevernsloven (Code de la protection de l'enfant 1995).

Tunisia er administrativt inndelt i 24 distrikter (gouvernorats), og hvert distrikt har en barnevernsdelegat (délégué à l'enfance), som ifølge artikkel 30 i barnevernsloven skal gripe inn når barnet er utsatt for omsorgssvikt. Barnevernsdelegaten driver både oppsøkende virksomhet og følger opp bekymringsmeldinger fra publikum. Barnevernsdelegaten arbeider nært med en familiedommer, som har ansvar for å treffe rettslige beslutninger i barnevernssaker.

Barnevernet mottok 5994 meldinger om omsorgssvikt i 2007 (Comité des droits de l'enfant 2008) og 5253 meldinger i 2011 (Tuniscopie 2012). Ifølge Kvinne- og familiedepartementet blir alle bekymringsmeldinger undersøkt, men på grunn av knappe ressurser, må barnevernsdelegaten prioritere de mest alvorlige tilfellene.

Dersom foreldre av ulike årsaker er ute av stand til å ta seg av barnet sitt, er det i utgangspunktet storfamiliens oppgave å hjelpe til. Storfamilien er fortsatt svært viktig for tunisiere flest, og forventes å hjelpe til dersom familiemedlemmer trenger bistand. I enkelte tilfeller er imidlertid storfamilien så ressurs svak at myndighetene må bidra, enten med økonomisk hjelp til familien, eller ved å overta omsorgen for barnet, i en kortere eller lengre periode. Dersom det settes i verk juridiske tiltak, for eksempel å plassere barnet i en institusjon, skal det foreligge en beslutning fra familiedomstolen (Kvinne- og familiedepartementet, møte i Tunis oktober 2012).

Det finnes ulike typer institusjoner for barn som er uten forsvarlig omsorg fra familie. Det kan være barn uten kjent familie, barn fra svært ressursvake familier og barn som utsettes for omsorgssvikt.⁴

9.1 BARNEHJEM (INSTITUT NATIONAL DE LA PROTECTION DE L'ENFANCE, INPE)

Det finnes kun ett statlig drevet barnehjem for barn opp til seks år i Tunisia. Dette barnehjemmet ligger i Manouba, en forstad til Tunis, og har plass til opp til 300 barn. Barna har enten ukjent opphav eller er forlatt av familien. I tillegg til det statlige barnehjemmet, finnes det ifølge Kvinne- og familiedepartementet (møte i Tunis oktober 2012) tolv barnehjem drevet av ulike private organisasjoner. Landinfo besøkte SOS Barnebyer under informasjonsinnhentingstreisen til Tunisia i oktober 2012.

Tunisia tillater adopsjon etter vestlig mønster, men kun til muslimer. Mange av barna som bor på barnehjemmet, blir adoptert bort. Andre barn kommer inn under den muslimske vergemålsordningen *kafala*⁵, mens andre igjen bor hos en fosterfamilie i kortere eller lengre perioder (Kvinne- og familiedepartementet, møte i Tunis oktober 2012).

9.2 UNGDOMSHJEM (CENTRES INTEGRES DE LA JEUNESSE ET DE L'ENFANCE)

Ifølge Kvinne- og familiedepartementet (møte i Tunis, oktober 2012) finnes det 23 ungdomshjem i Tunisia, spredd over hele landet. På disse sentrene bor det barn og unge mellom seks og 18 år (og i noen spesielt vanskelige tilfeller opp til 22 år) som av ulike årsaker ikke kan bo i (stor)familien. Det er et krav at barna er funksjonsfriske. Barna går på vanlig skole i lokalmiljøet. Noen barn bor fast på hjemmet, mens andre igjen kun er der deler av døgnet og tilbringer resten av tiden hos familien sin.

Følgende forhold ligger til grunn for at barnet var plassert på ungdomshjem (Comité des droits de l'enfant 2008):

- Dødsfall, én eller begge foreldre (47 %)
- Foreldrenes manglende fysiske eller materielle kapasitet til å ta seg av barnet (24 %)
- Skilsmisse eller separasjon (20 %)
- Barn født utenfor ekteskap (7 %)
- Omsorgssvikt (2 %)

⁴ Landinfo har ikke besøkt noen av de offentlige barnevernsinstitusjonene og kan følgelig heller ikke uttale seg om kvaliteten på de tjenestene som tilbys, ei heller hvorvidt eksisterende tilbud er tilstrekkelig sett opp mot reelt behov.

⁵ *Kafala* er en vergemålsordning som er regulert i sharia-retten. I motsetning til i adopsjon etter vestlig mønster, vil ikke et barn som kommer inn under denne ordningen ha rett til vergens familienavn, og ordningen gir heller ikke barnet like arverettigheter som biologiske barn. Vergen(e) har imidlertid fullt forsørgeransvar for barnet. Ordningen er anerkjent i FN's barnekonvensjon fra 1989.

9.3 DAGSENTRE (COMPLEXE POUR ENFANTS)

Dagsentrene er lavterskeltilbud for barn fra ressursvake familier hvor de får tilbud om måltider (særlig lunsj), hjelp til klær og andre livsnødvendigheter, leksehjelp og tilrettelagte fritidsaktiviteter. Det finnes rundt 70 dagsentrer i Tunisia. Ifølge Kvinne- og familiedepartementet er det venteliste for å få plass på et dagsenter. Det er barnevernsdelegaten (délégué à l'enfance) som bestemmer hvem som får plass på sentrene.

10. BARN FØDT UTENFOR EKTESKAP

Barn født utenfor ekteskap er en sårbar gruppe i Maghreb-landene generelt, og også i Tunisia. Utfordringene disse barna og mødrene deres møter, er av både juridisk og sosial art. Kvinner som får barn utenfor ekteskap er ofte ressursvake, og har ofte liten kunnskap om prevensjon og mulighet for abort⁶. Siden det å få barn utenfor ekteskap fortsatt er sterkt fordømt i det tunisiske samfunnet, vil det svært ofte føre til et brudd mellom kvinnen og hennes familie, i alle fall for en tid. Tap av familienettverk kan sette moren og barnet hennes i en vanskelig økonomisk situasjon (Association Amal, møte i Tunis oktober 2012).

I 1998 vedtok tunisiske myndigheter en navnelov, som ble revidert i 2003 (Loi du nom patronymique 2003). Denne loven ga uektefødte barn grunnleggende rettigheter, herunder retten til et familienavn. Lovverket gir også mor rett til å kreve DNA-prøve av far, også mot fars vilje, slik at farskap eventuelt kan fastslås. Dersom farskap fastslås, har far plikt til å betale underhold for barnet frem til myndighetsalder.

Til tross for at det finnes lovverk som sikrer barn født utenfor ekteskap grunnleggende rettigheter, vil det å være født utenfor ekteskap kunne være en belastning for barnet når det vokser opp. I Tunisia, som i andre nordafrikanske land, er en persons sosiale posisjon knyttet til en slektslinje. Et barn som er født innenfor ekteskap arver sin fars navn, og derigjennom tilknytning til hans slektslinje. I de nordafrikanske landene er den sosiale strukturen utelukkende basert på mannlige slektslinjer, og det er ved henvising til navnet til mannlige forfedre at en person får en sosial posisjon i samfunnet (Barreau 2010). Manglende nettverk på farssiden, en ressurs svak mor med et "dårlig rykte" og dårlig økonomi kan være faktorer som viderefører den sosiale marginaliseringen fra mor til barn (Association Amal, møte i Tunis oktober 2010).

Landinfo besøkte et mødre hjem for kvinner som har fått barn utenfor ekteskap under informasjonsinnhentingsreisen til Tunis i oktober 2012. Mødrehjemmet er drevet av Association Amal, en organisasjon som i flere tiår har arbeidet for ugifte mødre og

⁶ Abort har vært lovlig i Tunisia siden 1973. Inngrepet er gratis, tilgjengelig i hele landet, og kvinnen kan være anonym.

barna deres.⁷ Senteret har 17 sengeplasser, og har plass til alle som søker seg dit. Kvinnene blir ofte henvist til senteret fra sykehuset hvor de har født, men senteret tar også imot kvinner i de siste månedene av svangerskapet. Gjennomsnittlig opphold på senteret er rundt seks måneder, men noen kvinner blir opp til to år. Senteret tilbyr et helhetlig opplegg, med kost og losji, psykososial støtte, juridisk veiledning (herunder praktisk hjelp og oppfølging overfor politiet, blant annet med DNA-testing i forbindelse med fastsetting av farskap), samt meglings med barnets far og/eller kvinnens egen familie. Mor bor på enerom sammen med barnet sitt, og får utstyr og klær til barnet. Mor og barn får også nødvendig medisinsk oppfølging. Senteret tilbyr yrkesopplæring, og driver et program for opplæring av hjemmehjelper⁸. Formålet er at kvinnen skal bli økonomisk selvstendig, slik at hun kan forsørge seg selv og barnet sitt. Association Amal har erfaring med at når en kvinne som har fått barn utenfor ekteskap kan forsørge seg selv, har hun også større mulighet til å lykkes med forsoningen med egen familie, fordi hun ikke lenger anses som en økonomisk byrde for familien.

11. BARNEEKTESKAP

Nedre ekteskapsalder er 18 år for begge kjønn. Dersom en eller begge ektefellene er under 18 år, må dommeren gi en særskilt tillatelse til ekteskapsinngåelsen. Det skal foreligge særskilte grunner til å innvilge en slik tillatelse, og ekteskapsinngåelsen skal være i ektefellenes beste interesse (Code du statut personnel 1956, artikkel 5). Tunisia var for øvrig et foregangsland i bekjempelse av barneekteskap, og innførte nedre aldersgrense for ekteskapsinngåelse allerede i 1956 (UN Women u.å.).

Uformelt inngåtte ekteskap anerkjennes ikke av myndighetene i Tunisia. Alle ekteskap skal registreres hos myndighetene. Selve ekteskapsinngåelsen kan skje i lokalt kommunehus foran offentlig tjenestemann, eller privat foran to notarar. Det er strenge dokumentasjonskrav for å inngå ekteskap, blant annet ID-dokumenter og helseattest. Det skal også foreligge en ekteskapskontrakt. Ekteskapet registreres i kommunehuset, som sender ekteskapsregistrene til den lokale domstolen. Ektefellene får ekteskapsattest og familiebok i forbindelse med ekteskapsinngåelsen (funksjonær i kommunehuset i bydelen Cité Al Kadra, Tunis oktober 2012).

Uformelle, tradisjonelt inngåtte ekteskap er uvanlig i Tunisia, og skjer nærmest utelukkende i avsidesliggende strøk (Dahmani 2012). Siden disse ekteskapene ikke registreres hos myndighetene, vet man heller ikke hvilken alder kvinnen har når hun

⁷ Gitt det sosiale stigmaet det er å få barn utenfor ekteskap, er dette en situasjon en kvinne vil gjøre alt for å unngå å havne i. Antall barn som blir født utenfor ekteskap i Tunisia er derfor relativt begrenset. Kvinne- og familiedepartementet anslo at det kunne dreie seg om rundt 200-300 barn i året.

⁸ Kvinnene som går gjennom programmet blir ikke sertifiserte hjemmehjelper. Det er en økende etterspørsel etter hjemmehjelper i det tunisiske samfunnet, men sertifiserte sosialarbeiderne ønsker ikke å ta disse jobbene, fordi de er forholdsvis dårlig betalt. Kvinnene som har gjennomgått yrkesopplæringen i regi av mødre hjemmet, kan derfor ganske lett finne arbeid som ufaglærte hjemmehjelper. Association Amal hjelper også til med å formidle kontakt mellom arbeidsgiver og arbeidstaker.

inngår ekteskap, men det er grunn til å anta at slike ekteskap involverer svært unge, også mindreårige, kvinner⁹.

Tunisisk presse rapporterer om en økning i ekteskap mellom mindreårige jenter og eldre menn i bydeler og områder hvor salafi-gruppenes innflytelse er stor. Likeledes meldes det om en økning i såkalte urfi-ekteskap (tradisjonelle ekteskap i tråd med klassisk sharia-rett som ikke er registrert hos myndighetene) i visse salafi-dominerte universitetsmiljøer etter folkeopprøret i 2011 (Credif, møte i Tunis oktober 2012; Dahmani 2012).

Gjennomsnittlig ekteskapsalder har økt sterkt i Tunisia de siste tiårene, og er i dag rundt 29 år for kvinner og 33 år for menn. Mens nær halvparten av tunisiske kvinner var gift før fylte 20 år i Tunisia i 1960, var kun 3 % av jenter i alderen 15-19 år gift i 2004 (UN Women u.å.).

12. KJØNNSLEMLESTELSE (FGM)

FGM praktiseres ikke i Tunisia av noen folkegrupper. Et unntak er migrantgrupper fra Afrika sør for Sahara som oppholder seg midlertidig i landet på vei mot Europa.

13. BARN I KONFLIKT MED LOVEN

Behandlingen av mindreårige i rettspleien er regulert av barnevernsloven (Code de la protection de l'enfant 1995)¹⁰. Ifølge UNICEF (møte i Tunis, oktober 2012) håndheves dette regelverket i det store og det hele av tunisiske myndigheter.

Den kriminelle lavalderen i Tunisia er 13 år, men barn kan ikke dømmes til fengselsstraff før de er 15 år (Comité des droits de l'enfant 2008). Mindreårige skal høres av en egen dommer (juge des enfants) i en egen barnedomstol (tribunal pour enfants).¹¹ Mindreårige skal sone eventuell straff i egne ungdomsfengsler, ikke i fengsler beregnet på voksne.¹²

Det finnes en egen politienhet (Brigade des mineurs) som arbeider med saker som gjelder barn (UNICEF, møte i Tunis oktober 2012). Barn har også særskilte

⁹ Menn er i gjennomsnitt rundt fem år eldre enn kvinnen ved ekteskapsinngåelse (CREDIF, møte i Tunis oktober 2012), så det er ikke grunn til å tro at mindreårige gutter inngår ekteskap i noe særlig omfang.

¹⁰ Behandlingen av mindreårige i rettspleien var før 1995 regulert av straffeprosessloven.

¹¹ Som tidligere fransk protektorat (1881-1956), er tunisisk lovgivning bygget på fransk rettstradisjon. På samme måte som i det franske systemet, har forholdets alvorlighetsgrad betydning både strafferettslig og prosessuelt i det tunisiske rettsystemet. Mindre alvorlige forhold (contraventions, délits) følger således et annet løp enn alvorlige kriminelle forhold (crimes) i rettsystemet. Se Ministère des affaires des la femme, de la famille et de l'enfance & UNICEF u.å. for en mer detaljert fremstilling av disse forskjellene.

¹² UNICEF kjente til et par saker hvor mindreårige soner i fengsler for voksne, men dette gjaldt ifølge dem svært kompliserte saker der myndighetene ikke finner andre løsninger.

rettigheter knyttet til etterforskningen av lovovertrедelser, for eksempel med hensyn til varetektsfengsling (aktuelt kun for barn over 15 år), tilgang til advokat og verge under avhør. Imidlertid er politivold ikke uvanlig i Tunisia, og rammer særlig unge gutter, gjerne kjenninger av politiet. Bruk av vold skjer gjerne i forbindelse med avhør, særlig med tanke på å tvinge frem tilståelser (Avocats sans frontières, møte i Tunis oktober 2012).

Det er dommeren som avgjør hva slags reaksjoner eller tiltak som skal settes i verk når en mindreårig har begått en lovovertrедelse. Dommeren ser blant annet hen til forholdets art og den mindreåriges omsorgssituasjon når han tar sin avgjørelse. Av de 12 000 mindreårige som var tiltalt i en straffesak i 2009, ble 1356 idømt en straff som innebar frihetsberøvelse (UNICEF 2011, s. 6). Den mindreårige soner da straffen sin i et ungdomsfengsel (Centre de rééducation de mineurs délinquants). Det finnes seks ungdomsfengsler i Tunisia, fem for gutter og ett for jenter.

Landinfo besøkte ungdomsfengselet i El Mourouj i Tunis under informasjonsinnhentingsreisen til landet i 2012. Fengselsdirektøren opplyste at det bodde 89 gutter på sentret på besøkstidspunktet, alle henvist dit av en dommer. Guttene var dømt for ulike typer kriminalitet, som for eksempel tyveri, (væpnet) ran, narkotikaforbrytelser med mer. Ifølge direktøren på senteret er gjennomsnittlig soning i fengselet på rundt seks måneder, men den kan variere fra noen dager og opp til to år. Mindreårige med spesielle behov på grunn av funksjonshemminger, rusavhengighet eller lignende, blir henvist til andre institusjoner.

Fengselet holder til i en stor, eldre bygning fra protektorattiden. Fengselsområdet ligger i et boligområde, og består av flere bygninger med friluftarealer rundt. De innsatte ungdommene sover i aldersinndelte sovesaler, med nattevakt, rundt 20 i hver sal. De får fire måltider om dagen. De innsatte ungdommene har anledning til å få besøk av familie, og Landinfo kunne observere flere ungdommer i samtale med familiemedlemmer i besøksrommet ved inngangspartiet til fengselet. Det finnes lege, tannlege, psykolog og sosialarbeidere tilknyttet fengselet. Landinfo besøkte tannlegekontoret, hvor tannlegen var til stede.

Ungdomsfengsel (Centre de rééducation des mineurs délinquants), El Mourouj (Tunis), oktober 2012 (Foto: Anne Moseng Knutsen).

Det tilbys ingen ordinær skolegang i fengselet, men de innsatte får 20 timer yrkesopplæring i uka. I tillegg har ungdommene mulighet til å drive med ulike fritidsaktiviteter, som sport, dataspill, film, lesing med mer. Da Landinfo besøkte senteret, var en gruppe i ferd med å spille fotball, mens en annen spilte dataspill. Nok en annen gruppe fikk yrkesopplæring.

Ifølge direktøren settes det i verk individuelle tiltak for tilbakeføring til samfunnet etter endt soning, og det kan gis en økonomisk støtte på opp til 5000 TND, blant annet med tanke på å skape en inntektsgivende aktivitet for den enkelte ungdom. Til tross for slike tiltak havner mange innsatte ifølge direktøren tilbake i sitt vante miljø etter endt soning, og tilbakefallsprosenten er høy (UNICEF, møte i Tunis oktober 2012).

Fengselet inspiseres regelmessig av Røde Kors, og samarbeider også med UNICEF. Fengselet får også donasjoner i form av bøker, musikkinstrumenter, TV-spill og lignende.

Landinfo kan ikke uttale seg om hvorvidt forholdene i fengslet er i samsvar med internasjonal standard.

14. VOLD MOT BARN

Bruk av fysisk makt er forbudt i henhold til tunisisk lovgivning (Code pénal 2005, artikkel 224). Likevel er fysisk avstraffelse så forankret i den tunisiske barneoppdragelsen at det fortsatt finner sted, både i hjemmemiljøet og i skolen. 94 % av alle barn mellom 2-14 år har opplevd psykisk og/eller fysisk vold som en del av oppdragelsen (MDRP, INS & UNICEF 2012, s. 15).

Æresdrap er ingen legitim kulturell praksis i Tunisia, verken mot mindreårige jenter eller voksne kvinner, i betydningen av at omgivelsene forventer eller aksepterer at en familie kan gjenopprette tapt ære gjennom drap på kvinner (Association Amal, møte i Tunis oktober 2012; Association Beyti, møte i Tunis oktober 2012). Dette betyr imidlertid ikke at ikke æresrelatert vold finner sted i Tunisia. Det finnes ingen egen statistikk på vold mot mindreårige jenter i Tunisia, men gitt at 47 % av alle tunisiske kvinner har oppgitt at de har blitt utsatt for vold (Kvinne- og familiedepartementet, møte i Tunis oktober 2012), er det nærliggende å tro at slik vold også rammer mindreårige jenter, og at den kan være æresrelatert.

15. REFERANSER

Skriftlige kilder

- AFP, dvs. Agence France Presse (2012, 7. april). Tunisie: Le gouvernement face au dossier miné des martyrs de la révolution. *AFP*. Tilgjengelig via <http://www.jeuneafrique.com/Article/DEPAFP20120407105913/justice-zine-el-abidine-ben-ali-revolution-tunisienne-printemps-arab-tunisie-le-gouvernement-face-au-dossier-mine-des-martyrs-de-la-revolution.html> [lastet ned 7. mars 2013]
- Barreau, E. (2010). *La filiation légitime à l'épreuve des mutations sociales au Maghreb*. Droit et cultures 59, 255-282. Tilgjengelig fra <http://droitcultures.revues.org/2118> [lastet ned 7. mars 2013]
- Boubakri, H. (2001). *Femmes et migrations en Tunisie*. Firenze: Robert Schuman Centre for Advanced Studies. Tilgjengelig fra http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/15614/CARIM_ASN_2011_17.pdf?sequence=4 [lastet ned 7. mars 2013]
- Bouhdiba, S. (2007). *Le syndrome du nid doré chez les jeunes tunisiens : Rupture ou continuité ?* Marseille : 3ème Rencontres Jeunes & Sociétés en Europe et autour de la Méditerranée. Tilgjengelig fra http://www.jeunes-et-societes.com/public/archives/2007/A2_Bouhdiba.pdf [lastet ned 6. februar 2013]
- CIA (1990). *Tunisia*. Washington D.C.: CIA. Tilgjengelig via University of Texas at Austin <http://www.lib.utexas.edu/maps/africa/tunisia.gif> [lastet ned 13. mars 2013]
- [Code du statut personnel] (1956, 13. august). *Décret du 13 août 1956 portant promulgation du code du statut personnel*. [s.l.]: [s.n.]. Tilgjengelig fra http://www.e-justice.tn/fileadmin/fichiers_site_francais/codes_juridiques/Statut_personel_Fr.pdf [lastet ned 18. februar 2013]
- [Code de la protection de l'enfant]. (1995, 9. november). *Loi N° 95-92 du 9 novembre 1995 relative à la publication du code de la protection de l'enfant*. Tunis : République tunisienne. Tilgjengelig fra http://www.e-justice.tn/fileadmin/fichiers_site_francais/codes_juridiques/Code_de_la_protection_de_l_enfant.pdf [lastet ned 15. mars 2013]
- [Code pénal] (2005, 6. juni). *Loi N° 2005-46 du 6 juin 2005 portant approbation de la réorganisation de quelques dispositions du code pénal et leur rédaction*. Tunis : République tunisienne. Tilgjengelig fra http://www.e-justice.tn/fileadmin/fichiers_site_francais/codes_juridiques/Code_penal_12_07_2010_fr.pdf [lastet ned 8. mars 2013]
- Comité des droits de l'enfant (2008, 10. november). *Examen des rapports présentés par les Etats parties en application de l'article 44 de la Convention. Troisième rapport périodique des Etats parties devant être soumis en 2004. Tunisie*. Genève: Haut-Commissariat des Nations-Unies aux Droits de l'Homme. Tilgjengelig fra http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/AdvanceVersions/CRC.C.TUN.3_fr.doc [lastet ned 8. mars 2013]
- Dahmani, F. (2012, 24. oktober). Tunisie: Injustes noces. *Jeune Afrique*. Tilgjengelig fra <http://www.jeuneafrique.com/Article/JA2701p064-065.xml0/> [lastet ned 18. februar 2013]
- International Crisis Group (2011, 28. april). *Soulèvement populaires en Afrique du Nord et au Moyen Orient (IV) : La voie tunisienne*. Tunis/Brussel: International Crisis Group. Tilgjengelig fra <http://www.crisisgroup.org/fr/regions/moyen-orient-afrique-du-nord/afrique-du-nord/Tunisia/106-popular-protests-in-north-africa-and-the-middle-east-iv-tunisias-way.aspx> [lastet ned 8. mars 2013]
- International Crisis Group (2012a, 9. mai). *Tunisie: Lutter contre l'impunité, restaurer la sécurité*. Tunis/Brussel: International Crisis Group. Tilgjengelig fra

<http://www.crisisgroup.org/fr/regions/moyen-orient-afrique-du-nord/afrique-du-nord/Tunisia/123-tunisia-combatting-impunity-restoring-security.aspx> [lastet ned 6. mars 2013]

- International Crisis Group (2012b, 6. juni). *Tunisie: Relever les défis économiques et sociaux*. Tunis/Brussel: International Crisis Group. Tilgjengelig fra <http://www.crisisgroup.org/fr/regions/moyen-orient-afrique-du-nord/afrique-du-nord/Tunisia/124-tunisia-confronting-social-and-economic-challenges.aspx> [lastet ned 6. mars 2013]
- International Crisis Group (2013, 13. februar). *Tunisie: Violences et défi salafiste*. Tunis/Brussel: International Crisis Group. Tilgjengelig fra <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/Middle%20East%20North%20Africa/North%20Africa/Tunisia/137-tunisie-violences-et-defi-salafiste.pdf> [lastet ned 6. mars 2013]
- Landguiden (2013). *Tunisia: Befolkning & Språk*. Stockholm: Utrikespolitiska Institutet. [Elektronisk abonnementstjeneste, lastet ned 8. mars 2013]
- [Loi du nom patronymique] (2003, 7. juli). *Loi N° 2003-51 du 7 Juillet 2003, modifiant et complétant la loi N° 98-75 du 28 octobre 1998 relative à l'attribution aux enfants abandonnés ou de filiation inconnue*. Tunis: République Tunisienne. Tilgjengelig fra <http://www.jurisetunisie.com/tunisie/codes/csp/L2003-0051.htm> [lastet ned 31. januar 2013]
- [Loi de l'âge de la majorité civile] (2010, 26. juli). *Loi N° 2010-39 du 26 Juillet 2010 portant unification de l'âge de la majorité civile*. Tunis: République Tunisienne. Tilgjengelig fra [http://www.legislation-securite.tn/sites/default/files/Loi%20n%C2%B0%202010-39%20du%2026%20Juillet%202010%20\(Fr\).pdf](http://www.legislation-securite.tn/sites/default/files/Loi%20n%C2%B0%202010-39%20du%2026%20Juillet%202010%20(Fr).pdf) [lastet ned 8. mars 2013]
- Mansar, S. (2011, 28. mai). 24,7 % de la population vit en dessous du seuil de pauvreté. *Tunisie Numérique*. Tilgjengelig fra <http://www.tunisienumerique.com/247-de-la-population-tunisienne-vit-en-dessous-du-seuil-de-pauvrete/39281> [lastet ned 8. mars 2013]
- MDRP, INS & UNICEF, dvs. Ministère du développement régional et de la planification, Institut National de la statistique & Fonds des Nations Unies pour l'enfance (2012, desember). *Enquête par grappes à indicateurs multiples (MICS 4) 2011-2012*. Tunis: MDRP, INS & UNICEF. Tilgjengelig via http://www.childinfo.org/files/MICS-Tunisia_2011_Preliminary_Report_FR.pdf [lastet ned 18. februar 2013]
- Ministère des affaires de la femme, de la famille et de l'enfance & UNICEF (u. å.). *Le Code de la protection de l'enfant. Version annotée*. Tunis : Ministère des affaires de la femme, de la famille et de l'enfance & UNICEF. Tilgjengelig fra <http://www.pedagogie.education.gov.tn/2009-07-04/enfance.pdf> [lastet ned 8. mars 2013]
- Tekiano (2012, 15. mars). La révolution tunisienne vécue par les enfants. *Tekiano*. Tilgjengelig fra <http://www.tekiano.com/ness/actu/3478-la-revolution-tunisienne-vecue-par-les-enfants-.html> [lastet ned 8. mars 2013]
- Tuniscope (2012, 23. mai). Protection de l'enfance : 5253 enfants tunisiens en péril en 2011. *Tuniscope*. Tilgjengelig fra <http://www.tuniscope.com/index.php/article/13470/actualites/societe/protection-300419> [lastet ned 7. mars 2013]
- UNICEF (2011). *Annual Report for Tunisia 2011*. Tunis: UNICEF. Tilgjengelig fra <http://www.unicef.org.tn/medias/rapport-annuel2011.pdf> [lastet ned 8. mars 2013]
- United States Department of Labor (2012, 26. september). *2011 Findings on the Worst Forms of Child Labour – Tunisia*. Washington D.C.: United States Department of Labor. Tilgjengelig via Refworld <http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/refworld/rwmain?page=country&docid=506594276&skip=0&coi=TUN&querysi=child&searchin=title&display=10&sort=date> [lastet ned 5. februar 2013]
- UN Women (u.å.). *Progress of the World's Women 2011-2012. Factsheet: Middle East and North Africa*. New York: UN Women. Tilgjengelig fra <http://progress.unwomen.org/wp->

[content/uploads/2011/06/EN-Factsheet-MENA-Progress-of-the-Worlds-Women.pdf](#) [lastet ned 18. februar 2013]

- Wikipedia. *Révolution tunisienne de 2010 -2011* (sist endret 11. mars 2013). Tilgjengelig fra http://fr.wikipedia.org/wiki/R%C3%A9volution_tunisienne_de_2010-2011 [lastet ned 13. mars 2013]

Muntlige kilder

- Association Amal. Møte i Tunis 18. oktober 2012, og besøk på mødre hjemmet som organisasjonen driver i Tunis 22. oktober 2012.
- Association Beyti. Møte i Tunis 18. oktober 2012.
- Avocats sans frontières. Møte i Tunis 17. oktober 2012.
- Centre de rééducation des mineurs délinquants de Mourouj, Tunis (ungdomsfengsel). Besøk 17. oktober 2012.
- CREDIF, dvs. Centre de recherches, d'études, de documentation et d'information sur la femme. Møte i Tunis 19. oktober 2012.
- Kommunehuset (Baladia) i bydelen Cité Al Kadra, Tunis. Møte 19. oktober 2012.
- Kvinne- og familiedepartementet. Møte i Tunis 23. oktober 2012.
- Oxfam International. Møte i Tunis 18. oktober 2012.
- UNICEF. Møte i Tunis 22. oktober 2012.

16. VEDLEGG: KART

Kilde: CIA 1990.

Temanotat Tunisia: Forhold for barn